

[Ministeren for Grønland.]

det er muligt, bør blive i Grønland; det fremgår klart af lovforslaget, og det er helt givet også det, der vil blive praksis i årene fremover. Jeg skal viderebringe til kulturministeren hr. Rosings appel om hjælp, og vi kan så eventuelt komme tilbage og drøfte dette spørgsmål også med det ærede medlem hr. Rosing.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-18, ændringsforslag nr. 1, § 19, således ændret, §§ 20-23, ændringsforslag nr. 2 og § 24, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner m. v.

(Lovforslaget (nr. 161) findes i tillæg A. sp. 2705, fremsættelsen i tidenden sp. 5682).

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Sammen med denne sag foretages de under punkterne 5 og 6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ophevelse af lov om børnetilskud i Grønland.

(Lovforslaget (nr. 162) findes i tillæg A. sp. 2703, fremsættelsen i tidenden sp. 5682).

Første behandling af forslag til lov for Grønland om en kommunal anlægsskud.

(Lovforslaget (nr. 163) findes i tillæg A. sp. 2717, fremsættelsen i tidenden sp. 5682).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Søren B. Jørgensen (S):

Med de 3 foreliggende lovforslag tages der hul på en ny epoke i vor Grønlandspolitik. For mig at se er det, ligesom om hvert tiår vil have sin mærkesag for Grønland. I 1950erne var det i 1953, da grundloven kom til at gælde også for Grønland. I 1960erne var det i kraft af en meget stor offentlig indsats en forbedret levestandard, en forbedring af sundhedstilstanden, der var mærkesagen. 1970ernes mærkesag vil sikkert være gennemførelse af den byrde- og opgavefordelingsreform, som vi i dag begynder med, og som vil tilstræbe at give grønlænderne betydelig mere medbestemmelse, end tilfældet hidtil har været. Hvad der vil være 1980ernes mærkesag, kan man naturligvis kun spå om, men ting som hjemmestyre, udnyttelse af råstofforekomster vil sikkert her komme ind i billedet.

Ingen vil sikkert benægte, at der i den udvikling, der indtil nu er foregået, og som hovedsagelig har været tilrettelagt og styret her fra folketinget, er sket fejl. En af indvendingerne har været, at vi ikke fra starten og indtil nu i tilstrækkeligt omfang har taget grønlænderne med på råd. I de Grønlandsdebatter, der har været her i tinget, har det været alle partiers erklærede mål, at vi i langt højere grad skulle tilstræbe at inddrage den grønlandske befolkning i beslutningsprocessen og overlade løsningen af så mange opgaver som muligt til dem selv.

Vi må ærligt indrømme, at det har været småt med fremskridtene på dette område. Tiden tillader ikke at komme ind på årsagerne; jeg konstaterer bare, at sådan er det. Men nu skal der altså virkelig til at ske noget på dette område, og socialdemokratiet vil gerne medvirke til denne udvikling og betragter betænkningen om byrde- og opgavefordelingen på Grønland som et særdeles nyttigt redskab. Betænkningen blev afgivet den 8. januar i år til ministeren, og vi har allerede nu de første forslag. Det ville være ønskeligt, om andre ministre var lige så hurtige i vendingen, når de fik forelagt en betænkning; om årsagen her er, at ministeren selv har været formand for udvalget, skal jeg lade være usagt.

Betænkningen opstiller en tidstabel, hvorefter der indtil 1980 hvert år skal overføres en række opgavers løsning til de grøn-

[Søren B. Jørgensen.]

landske kommuner og til landsrådet. Nu er det altid rart, hvis der er orden, plan og system i en udvikling, men jeg vil gerne have ministerens tilsagn om, at denne tidstabel, denne plan, ikke er noget uforventeligt. Denne udvikling, der nu begynder med de foreliggende lovforslag, må efter min opfattelse ske i nøje samarbejde med de grønlandske kommuner og kun iværksættes, såfremt der er ønsker om det og man mener administrativt at kunne klare det. Skulle denne reforms gennemførelse under hensyntagen til de grønlandske kommuners administration strække sig over et par år mere, skal det ikke møde modstand fra vores side.

Når jeg siger det, er det, fordi ministeren i sin fremsættelsestale nævner, at der er visse ting, De grønlandske Kommuners Landsforening ønsker at drøfte, og hvad det er, kan vi jo få oplyst under udvalgsarbejdet.

Hvad byrdefordelingen angår, må vi gøre os klart, at selv om kommunerne fra 1. januar 1975 nu får en væsentlig bedre økonomi, tror jeg ikke, vi skal regne med, at statens tilskud til Grønland kan nedsættes væsentligt i de kommende år.

Fordelingen fremover af tilskuddene foreslår man skal ske efter de såkaldte objektive kriterier på en sådan måde, at når en opgave overføres til de grønlandske kommuner, fordeles der et tilskud svarende til det beløb, som staten på denne måde sparer. Vi kan tilslutte os denne form for tilskud, men ønsker dog at gøre opmærksom på, at tilskud efter objektive kriterier ikke altid er det eneste saliggørende.

Vi kan stort set tilslutte os de tre foreliggende lovforslag. Forslaget om tilskud til landsrådet og de grønlandske kommuner til drift af den kommunale tekniske administration er efter min opfattelse en ganske naturlig begyndelse; efterhånden som flere og flere opgaver overdrages til de grønlandske kommuner, må det også være en forudsætning, at man har den nødvendige tekniske bistand til rådighed.

Statsrefusionen på de foreslåede 40 pct. til de sociale udgifter lyder umiddelbart rimeligt; det er også et område, vi kan se på i udvalget.

Statstilskuddet på 50 pct. af udgifterne til etablering af el- og vandforsyningsanlæg og produktionsanlæg i bygderne er efter min

umiddelbare opfattelse måske noget af en narresut. Jeg har muligvis uret med hensyn til dette tilskud til bygderne. Når der på Grønland er i alt 160 bygder og tilskuddet skal holdes inden for de årlige bevillingsrammer til Grønland, er det vist så som så med, hvor mange penge der kan blive til hver af de 160 bygder. Men det skal glæde mig, om det ikke er en narresut.

Til lovforslaget om ophævelse af lov om børnetilskud i Grønland blot dette: staten har hidtil afholdt alle udgifter. Nu foreslår man, at staten refunderer 40 pct. af disse tilskud, og det foreslås samtidig, at landsrådet fastsætter bestemmelser om børnetilskud i Grønland. I den forbindelse vil jeg godt spørge ministeren: betyder det også, at børnetilskuddenes størrelse bestemmes af landsrådet? Endelig vil jeg også godt sige her, at hvis man i landsrådet finder på at forhøje børnetilskuddene i Grønland, synes jeg, det ville være ganske rimeligt. Et børnetilskud, der i dag udgør 200 kr. pr. barn om året, kommer man ikke ret langt med.

Endelig er der det sidste forslag om en kommunal anlægsskattest. Forslaget fremsættes vel, for at kommunerne ikke skal fristes over evne, når indtægterne fra kommuneskatten begynder at løbe ned i kassen fra 1. januar 1975. Over en femårig periode skal kommunerne hvert år henlægge en vis procent af skatteprovenuet. Da loven skal til revision allerede det første år efter, at kommunerne har foretaget den, skal vi kalde det første bundne opsparring, vil vi også se med velvilje på dette forslag.

Ministerens udtrykkelige ønske om, at disse lovforslag kan blive færdigbehandlet i denne samling. Jeg kan på socialdemokratiets vegne sige til ministeren, at vi ikke unødigt vil sinke arbejdet, men vil medvirke positivt til en hurtig og forsvarlig udvalgsbehandling.

Dohrmann (FP):

Som fra enhver anden minister kommer der også fra Grønlandsministeren både gode og mindre gode lovforslag. Lovforslagene nr. 161 og 162 vil jeg betegne som gode. De er et par skridt i den rigtige retning, nemlig til større selvbestemmelsesret både for landsrådet og for de enkelte kommuner.

Et par enkelte skønhedspletter har lovforslagene dog. Jeg skal på nuværende tids-

[Dohrmann.]

punkt indskrænke mig til at omtale en enkelt, nemlig de mange forskellige refusioner, som åbenbart skal finde sted mellem staten, landsrådet og kommunerne. Jeg håber, at vi i udvalget i samarbejde med andre partier kan finde frem til en enklere løsning.

Med det tredje forslag, forslag til lov for Grønland om en kommunal anlægsskatsfond, ligger det lidt anderledes. For at sige det helt klart har vi i fremskridtspartiet så stor respekt og tillid til de enkelte grønlandske kommunalbestyrelser, at vi tror, de godt selv kan finde ud af at administrere deres penge. Men lad os kigge på det. Hvis vi kan overbevise om det modsatte, er vi da lydhøre. Vi er i hvert fald indstillet på en hurtig udvalgsbehandling.

Brixtofte (V):

De tre lovforslag er en del af første etape af den ændring i opgavefordelingen mellem staten, landsrådet og kommunerne i Grønland, som skal gennemføres i de kommende år. Målet er, at ansvaret for udførelsen af de samfundsmæssige opgaver i Grønland overføres til lokale politiske organer, nemlig landsråd og kommunalbestyrelser. Samtidig bør sikres, at såvel landsrådet som kommunalbestyrelserne er i stand til at varetage deres opgaver, med andre ord skal det sikres, at de lokale grønlandske organer har tilstrækkelige økonomiske midler til de opgaver, som pålægges dem.

Da lovforslagene er første etape af en større plan, som behandles i den fremragende betænkning om byrde- og opgavefordelingen i Grønland, er det væsentligt allerede på nuværende tidspunkt at tilkendegive venstres tilslutning til konklusionerne i betænkningen.

De tre lovforslag indebærer, at der pr. 1. januar 1975 gennemføres nyordninger inden for arbejds- og socialvæsenet, det kommunaltekniske område og el- og vandforsyningen i byggerne.

Samtidig med at opgaverne overføres til kommunerne, skal der selvfølgelig gennemføres de nødvendige tilskudsordninger, således at ansvar og økonomisk evne følges ad.

Kommunene får fra 1. januar 1975 egne indtægter gennem kommuneskatten, som skal suppleres af dels generelle tilskud efter objektive kriterier, dels tilskud til særlige

formål og endelig tilskud til særlig vanskeligt stillede kommuner.

Selv om venstre principielt foretrækker tilskud efter objektive kriterier, er der tilslutning til, at man ved siden af disse tilskud i hvert fald i en overgangsperiode indfører procentrefusioner. Begrundelsen for et procentkriterium, f. eks. inden for det sociale område, er angivet i betænkningen at være et ønske om at tilskynde de lokale myndigheder til en særlig indsats. Væsentligt er det, at procentrefusionen er indrettet således, at den virker neutralt inden for det pågældende ansvarsområde. Da man ikke nøjagtigt ved, hvor mange penge indkomstskatten giver i Grønland, er der selvfølgelig en del usikkerhed knyttet til de samlede økonomiske virkninger af første etape på de grønlandske politiske organers økonomi. Ikke desto mindre kan man allerede nu forudse, at der bliver væsentlige beløb til nye opgaver. Det gælder også, hvis lovforslaget om en kommunal anlægsskatsfond vedtages. Derfor kan venstre også tilslutte sig dette lovforslag med samme begrundelse, som er angivet i betænkningen fra udvalget vedrørende byrde- og opgavefordelingen i Grønland. Formålet er at gøre kommunerne mindre afhængige af statslige bevillinger til anlægsformål, hvilket styrker det kommunale selvstyre.

Til sidst vil jeg blot understrege, at venstre er indstillet på en meget hurtig og villig udvalgsbehandling, hvori de bebudede ændringsforslag fra ministeren vil indgå.

Svend Haugaard (RV):

Det radikale venstre kan helhjertet tilslutte sig glæden over, at stadig flere beføjelser og dermed også øget ansvar går over til grønlænderne selv. De begyndende bloktilskud, som her foreslås, er en af vejene dertil, og vi mener, det både i økonomisk og psykologisk henseende er den rette vej. Det kan godt blive det stigende selvansvars epoke, som hr. Søren B. Jørgensen var inde på. Men det kan måske også bevirke, at kritikken af anvendelse af midler og af beslutninger i øvrigt får mere lokal adresse, og det er heller ingen skade til for det gensidige forhold.

De såkaldt objektive kriterier bliver her af lidt andet indhold, end vi forventer for det danske område, men jeg er enig i, at det

[Svend Haugaard.]

nok er rigtigt at starte forholdsvis enkelt med vejarealer og befolkning og se, hvordan det går, og så i øvrigt skabe mulighed for, at særlig vanskeligt stillede kommuner får et ekstra tilskud. Men disse ting er det rigtigst at drøfte i et udvalg.

Som helhed kan vi støtte det stigende lokale ansvar både for Grønlands landsråd og for kommunerne og en trinvis overgang hertil i takt med de lokale muligheder.

Ophævelsen af børnetilskuddet og loven herom er en naturlig følge af det lige omtalte lovforslag, og vi tilslutter os dette. Til slutningen gælder også det næste lovforslag vedrørende en kommunal anlægsfond. Vi er med på, at det er rigtigt at sikre, at en del af kommunernes skat begyndende i 1975 går til anlægsarbejde, og vi mener, at det er en nødvendig overgangsordning, indtil denne del fuldt ud indgår i bloktilskuddet.

Vi kan anbefale alle tre lovforslag, og vi skal i hvert fald ikke sinke udvalgsarbejdet.

Lembourn (KF):

Byrde- og opgavefordelingsudvalget, som blev nedsat i 1970, har gjort et ualmindelig godt stykke arbejde. Vi har i Grønlandsrådet haft mulighed for at følge det, og vi kan fra det konservative folkepartis side helt tilslutte os principperne i betænkningen.

Udvalget kunne først afslutte sit arbejde i januar i år, og det er derfor, lovforslaget først er fremkommet nu. Jeg forstår meget vel, at ministeren gerne vil have det gennemført hurtigt, fordi det hænger sammen med lovforslaget om indkomstskatten. Vi er fra det konservative folkepartis side indstillet på en meget hurtig behandling.

Jeg vil gerne sige om principperne, at de ganske svarer til et ønske, som vi fra det konservative folkepartis side i mange år har fremført, om at få lagt mest muligt af beslutningsmyndigheden og ansvaret ud til den enkelte kommune. Det har dels en principiel begrundelse, nemlig at vi mener, det er rigtigt, at demokratiet udvikler sig på den måde, at man lægger ansvaret ud til de mindste enheder, så langt som man overhovedet kan gøre det, dels har det en geografisk forklaring. Der er så stor forskel på grund af klima og natur imellem de enkelte kommuner i Grønland, at det er rigtigt, at

de får mulighed for at udvikle sig forskelligt.

Anlægsfonden er vi tilhængere af. Det er såmænd også udmærket, at man binder nogle af pengene. Der kunne være nogen, der måske var tilbøjelig til at bruge dem lidt for tidligt, og det er godt, at man får samlet en fond op til at finansiere anlægsopgaver senere.

Vi kan altså tilslutte os ministerens lovforslag, og de bebudede ændringsforslag er vi indstillet på at behandle hurtigt i udvalget.

Iversen (CD):

Jeg havde egentlig forberedt en længere epistel, men da jeg er enig i summen af det, der er sagt af de forrige ordførere her fra talerstolen, skal jeg nøjes med at anbefale lovforslagene til velvillig og hurtig behandling i udvalget.

Ebba Strøge (SF):

Da mit partis ordfører er optaget af møde andetsteds, skal jeg give udtryk for, at vi i vores gruppe har interesseret os for lovforslagene, at vi er positivt indstillet over for dem, og at vi vil give dem en positiv og hurtig behandling i udvalget.

Bracher (KrF):

Hovedprincippet i disse lovforslag er at give de folkevalgte grønlandske forsamlinger større selvstændighed, noget, som naturligt er i overensstemmelse med befolkningens ønsker og efter forslag fra landsrådet. Kristeligt folkeparti står principielt på det standpunkt, at den grønlandske befolknings ønsker om øget selvstændighed i takt med udviklingen skal respekteres.

Byrde- og opgavefordelingsudvalget af 1970 har i sin betænkning af 8. januar 1974 foreslået en udvikling henimod større kommunal selvstændighed i 5 etaper, som gennemføres i løbet af 1970'erne og altså skulle være fuldført omkring 1980.

De foreliggende lovforslag er første etape til ikrafttræden 1. januar 1975. Fremsættelsen af lovforslagene sker, efter at landsrådet har behandlet dem i den nu afsluttede forårssamling.

Lovforslaget om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner om-

[Bracher.]

fatter tre områder: arbejds- og socialvæsenet, det kommunaltekniske område og el- og vandforsyningen i bygderne. Hver for sig er disse forslag særdeles vigtige for trivselen i den grønlandske befolkning. Kommunerne påbegynder ved denne lovs ikrafttræden nævnte opgaver og vil efterhånden overtage dem helt efter en række overgangsordninger, der vil række ind i anden etape af den i betænkningen skitserede udvikling.

Når det gælder byrdefordelingen, er princippet det, at der ved opgavernes overførsel ydes et statstilskud svarende til statens besparelser ved overførslen. Fordelingen vil ske efter det, der i bemærkningerne kaldes objektive kriterier, altså en tilpasning efter behovet i de forskellige kommuner. Der angives forskellige procentsatser for tilskudsordningerne. I procentsatserne regnes der også med tilskud fra kommunerne selv, og disse tilskud kan bl. a. ydes, fordi kommunerne nu får del i den i dag behandlede indkomstskat. Det angives i lovforslaget, at det er ministerens opgave at gøre den angivne procentsats fleksibel, så fordelingen kommer alle ligeligt til gode. Der skulle ikke gerne opstå begreber som fattige og rige kommuner, som vi kender det fra det sydlige Danmark.

Vi anser denne ordning som en overgangsordning, idet den må udvikles henimod, at landsrådet kan påtage sig opgaverne.

Som indledningsvis nævnt lægger vi i kristeligt folkeparti megen vægt på selvstændiggørelsen af den grønlandske befolkning i takt med befolkningens egne ønsker. Det gælder også ansættelsesmulighederne for befolkningen i de nye stillinger, der oprettes på kommunalt plan. Såvel kæmnerkontorerne som kommuneteknikernes opgave må i størst mulig udstrækning overgives til hjemmehørende og en uddannelse prioriteres for grønlanderne.

Et spørgsmål kan rejses i forbindelse med det forøgede kommunale selvstyre. Kommunerne er i udstrækning meget store, afstan-

dene er lange fra byen til bygderne, og det vil blive svært for det centrale styre at tilgode hele området ligeligt. I alle tilfælde må udviklingen medføre, at bygderne får øget selvstændighed i forhold til centralstyret. Dette kommer især til at gælde el- og vandforsyningen, som må ledes på lokalt plan, og vi ser gerne, at der gives en mulighed for andelsforetagender. Ligesom andelstanken i slutningen af forrige århundrede hernede modnede befolkningen til selvstændighed og initiativ, kunne dette også ske i den nordlige del af vort rige.

I tilknytning til lovforslaget om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner er fremsat lovforslag om ophævelse af lov om børnetilskud i Grønland og lovforslag om en kommunal anlægsfond. Det første af disse lovforslag er en naturlig følge af førstnævnte lovforslag, idet de helt statsfinansierede tilskud nu skal overgives til landsrådsregie, der vil få del i statsrefusionsordningerne for udgifter til socialforsorgen.

Med ordningen om indkomstskat til kommunen og statstilskud til de kommunale opgaver vil kommunerne få adskilligt større pengebeløb at administrere end nu. Det sidste lovforslag går ud på, at en del af disse penge skal henlægges til et anlægsfond efter aftrappede procenter indtil 1980. Hensigten må så være, at disse anlægsfonds skal være til rådighed for udbygningen af de kommunale opgaver, som byrde- og opgavefordelingsudvalgets betænkning anviser. Der vil senere blive fremsat lovforslag om gennemførelse af de 4 øvrige etaper, der omfatter overførsel af kæmner- og brandvæsen, skole- og biblioteksvæsen og vand- og varmeværker i byerne til kommunerne og overførsel af sundhedsvæsenet til landsrådet.

Ifølge lovforslaget skal ministeren kunne fritage en kommune for henlæggelser og tilsynsrådet for kommunerne eventuelt give samtykke til brug af fonden. Der er altså også her en fleksibilitet, som kan udligne

[Bracher.]

forskellene mellem kommunernes muligheder og evner til at klare de økonomiske forpligtelser.

Ministeren meddeler i sin skriftlige fremsættelse, at samtlige lovforslag i princippet er tiltrådt af landsrådet og De grønlandske Kommuners Landsforening, den sidste dog med et forbehold, der kan nødvendiggøre en senere ændring.

I øvrigt skal lovforslaget om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner m. v. og lovforslaget om en kommunal anlægssamling til revision senest i folketingssamlingen 1975-76, altså inden for en 2-årig periode. Dette har landsrådet også selv ønsket. Det kan nok synes at være hurtigt efter en lovs gennemførelse, men er sikkert nødvendigt, så man får et erfaringsgrundlag at bygge på.

Kristeligt folkeparti kan i det store og hele gå ind for de fremsatte lovforslag og tilsiger en velvillig behandling i udvalget, så lovforslagene kan vedtages så hurtigt som muligt.

Fuglsang (DKP):

Det er klart, at det da også for os kommunister virker tiltalende med ethvert skridt, som giver det grønlandske folk mere selvstændighed og større muligheder for selv at disponere over deres land og deres fremtid, men jeg er ikke helt sikker på, at de lovforslag, der ligger her, er helt så afgørende i så henseende, som det synes at skinne igennem i en hel del af de taler, der er holdt her i dag.

Sagens kerne er jo, at spørgsmålet om selvstændige dispositionsmuligheder også afhænger af, hvad man har at disponere over, og hvad man har at gøre med, og det, det drejer sig om, er ikke blot større beføjelser, som enhver ønsker grønlænderne, men også større byrder, der lægges på dem, og derfor kan jeg ikke love samme 100 pct. begejstring til slutning til lovforslagene, som andre ordførere har gjort.

Det, der sker, er jo, at man overfører de samme principper med hensyn til byrdefordeling til Grønland, som også er godt i gang herhjemme i Danmark, og det vil trods alt også sige, at der bliver lagt større skattebyrder på grønlænderne, uden at de har særlig stor mulighed for at se, hvordan de slipper

for andre byrder. Det kan være slemt nok i Danmark, men jeg er bange for, at det rent umiddelbart vil vise sig at være endnu værre i Grønland, som trods alt har adskiligt flere nødvendige opgaver, der skal løses, end vi har herhjemme. Derfor vil jeg vente og se, hvad udvalgsbehandlingen kommer frem til.

Poul Westergaard (DR):

Min gruppe er positivt stillet over for i hvert fald de to første lovforslag, der her er fremsat som led i bestræbelserne på at nå frem til en rimeligere opgave- og byrdefordeling i Grønland med en øget grønlandsk selvbestemmelsesret på den ene side og øget ansvar på den anden side.

Netop ud fra dette selvbestemmelses synspunkt må det være rigtigt, at de tilskud, som det grønlandske samfund fortsat skal have herfra, ydes fortrinsvis som bloktilskud baseret på det, der her og også i andre sammenhænge kaldes objektive kriterier som f. eks. befolkningstal, vejareal, og hvad man ellers kan trække frem.

Umiddelbart forekommer det derfor os lidt overraskende, at det skulle være påkrævet at fastsætte en ret så kompliceret refusionsordning på tre instanser på så mange områder, som det her er foreslået, men det er vi da helt parat til at drøfte og også drøfte hurtigt — jeg kan forstå, sagen har nogen hast — i udvalget.

Med hensyn til det sidste lovforslag, der er til behandling, altså lovforslaget om en kommunal anlægssamling, må jeg sige, at det lyder ikke i vores ører nær så tiltalende. Dels er det ikke udtryk for anerkendelsen af nogen selvbestemmelsesret, hvis dette ting nu vil pålægge de grønlandske kommuner en slags tvangsopsparing, som man mig bekendt ikke har pålagt kommunerne herhjemme, dels bygger lovforslaget helt klart på den forudsætning, at der de næste 5 år skal opkræves væsentlig mere i indkomstskat i Grønland, end der sådan set efter de almindelige skatteopkrævningsmæssige budgetovervejelser er anlægsgiftsmæssig og drifts-udgiftsmæssig basis for. Det skal vel ses i sammenhæng med den begejstring, der af en eller anden grund er opstået omkring dette indkomstskattesystem og dets muligheder for en modernisering af det grønlandske samfund, en begejstring, som jeg allerede

[Paul Westergaard.]

har haft lejlighed til at give udtryk for at vi bestemt ikke deler i vores gruppe, og vi vil godt ved lejlighed høre af vores grønlandske venner, hvorfra de har fået den.

Lars Emil Johansen (Grønl.):

Jeg vil gerne starte med at udtrykke min glæde over dette skridt henimod større grønlandsk deltagelse i ansvaret for og administrationen af de kommunale anliggender i Grønland.

Der er måske nogle, der vil sige, at der er tale om små og forsigtige skridt, hvilket også fremgår af visse af ordførernes taler, og at socialvæsenet fra langt tilbage i historien har været varetaget af de grønlandske politiske instanser.

Dette er også alt sammen rigtigt, men det særlig glædelige ved denne lejlighed er, at der nu er lagt op til en udvikling i det kommunale selvstyre i de kommende år, som lukker op for hidtil ukendte muligheder for den grønlandske befolkning, og som gennemført på den rette måde vil være med til at genskabe den grønlandske befolknings selvtillid og derved bidrage til at etablere et afslappet forhold mellem Danmark og Grønland.

Det er i høj grad ministerens personlige indsats som formand for byrde- og opgavefordelingsudvalget, der har gjort, at man er nået så vidt, og det skal ministeren have ros for.

Jeg indtager i den sammenhæng ligesom en dobbeltstilling, idet jeg dels har lejlighed til at give mine meninger til kende her som folketingsmand, dels som medlem af landsrådet har deltaget i ministerens forhandlinger med Grønlands landsråd og De grønlandske Kommuners Landsforening. Jeg skal ikke her foregribe de ændringsforslag, som vi under disse forhandlinger er nået frem til, men overlade det til ministeren at redegøre herfor. Men jeg vil gerne kort omtale de hovedhensyn, som landsrådet har anlagt ved sin vurdering af de foreliggende lovforslag. Jeg vil gerne fastslå, at kommunalt selvstyre af kommunale anliggender er højt prioriteret af landsrådet, men det er ikke landsrådets eneste målsætning, og det er derfor hele tiden nødvendigt at afveje dette gode i forhold til de øvrige målsætninger og drage omsorg for, at opfyldelsen af

denne målsætning ikke giver bagslag på andre områder.

Landsrådet har i sin vurdering lagt vægt på, at de økonomiske ressourcer, som er til rådighed i Grønland, fordeles ligeligt, således at der ikke opstår uønskede lokaliseringsmæssige konsekvenser, og således at solidariteten mellem yderdistrikterne og de store byer bevares.

Det betyder ikke, at yderdistrikterne nødvendigvis skal have helt de samme goder som de store byer, men at der under hensyn til de lokale forudsætninger drages omsorg for, at alle Grønlands borgere får del i offentlige ydelser af en passende standard.

Den udligning af forholdene mellem rige og fattige egne af et land kan ikke undgå at få uheldige konsekvenser eller give problemer, hvad man jo ikke er ukendt med her i Danmark, forstår jeg, men det er mit indtryk, at de forholdsregler, som staten, landsrådet og de grønlandske kommunalbestyrelser har fundet frem til, er forsvarlige.

Man kan selvfølgelig diskutere, om det har noget med hjemmestyre at gøre, men jeg synes ikke, det er det væsentligste at diskutere, om det er hjemmestyre, eller om det er kommunalt selvstyre, eller hvad man vil kalde det. Det væsentlige i denne sammenhæng er efter min mening, at der ikke med disse lovforslag er blokeret for en højt tiltrængt udvidelse af landsrådets kompetence, og at det er en forudsætning for de foreliggende lovforslag, at de tages op til revision, så snart de økonomiske konsekvenser kan overskues.

Til lovforslaget om ophævelse af lov om børnetilskud i Grønland ønsker jeg at knytte følgende bemærkninger. Som bekendt afgav byrde- og opgavefordelingsudvalget sin betænkning i januar 1974, og i udvalgets forslag til ændret byrde- og opgavefordeling inden for arbejds- og socialvæsenet er det fastslået, at denne foreslåede ændrede byrdefordeling vil betyde, at landsrådet lettes for en del af finansieringsbyrden, idet forslaget forudsætter, at kommunerne inddrages i finansieringen af de sociale ydelser, samt at statens finansieringsbyrde gøres større i forhold til gældende ordninger.

I betragtning af, at landsrådet ved en sådan ændret byrde- og opgavefordeling vil opnå økonomiske lettelser i forhold til gældende ordninger, har udvalget foreslået, at

[Lars Emil Johansen.]

landsrådet også skulle bidrage til finansiering af børnetilskud, der ifølge de gældende ordninger finansieres fuldt ud af staten. Jeg er helt enig med udvalget, når der i betænkningen skrives, at landsrådet formodes at have betydelig interesse i at øve indflydelse på størrelsen af tilskuddet. Dette vil adskillige års landsrådsforhandlinger kunne vidne om.

Jeg skal i den forbindelse ikke begynde at diskutere udvalgets betragtning med hensyn til de kommunale myndigheders rolle, og hvorvidt de skal være med til at bære en del af finansieringsbyrderne med hensyn til børnetilskuddet, men jeg vil dog ikke undlade at udtrykke min ubetingede enighed med udvalget, når det anlægger den betragtning, at landsrådet må være med til at bære finansieringsbyrderne i så henseende, eftersom udvalgets forslag med hensyn til byrdefordelingen på det sociale område vittelig vil medføre en lettelse af landsrådets nuværende økonomiske situation, men ikke mindst ud fra den betragtning, at landsrådet gennem en lang årrække har forsøgt at forbedre satserne for børnetilskuddet, som i dag må betegnes — det er vel kendt her i tinget — som værende af en ganske urimelig størrelse. Landsrådet har imidlertid ikke kunnet øve indflydelse herpå, vel nok mest på grund af landsrådets fuldstændige uafhængighed med hensyn til finansieringen af denne ordning. På denne baggrund kan jeg også med hensyn til dette lovforslag helt tilslutte mig forslaget principper.

Med disse bemærkninger vil jeg anbefale lovforslagene med de kommende ændringsforslag til folketingets velvillige behandling, idet det er mit håb, at tinget vil behandle lovforslagene i et sådant tempo, at de kan være færdige inden folketingets sommerferie, dette ikke mindst af hensyn til den mildt sagt vanskelige og usikre politiske situation.

Ministeren for Grønland (Holger Hansen):

Jeg er i den lykkelige situation at kunne takke samtlige partier for venlige ord om de foreliggende lovforslag og endda også for, synes jeg at kunne uddrage af udtalelserne fra ordførerne, de principper, der ligger til grund for dem.

Jeg har derfor kun få bemærkninger at gøre til de langsigtede virkninger og den politiske målsætning, der ligger bagved. Det vil vi få lejlighed til at diskutere i udvalget og eventuelt ved senere lejligheder. Men jeg vil godt gøre den bemærkning, som hr. Søren B. Jørgensen efterlyste, om tidsplanen i byrde- og opgavefordelingsudvalgets skema, at i udvalgets kommissorium var nedfældet, at udvalget skulle give et skøn over, i hvilken takt eventuelle overførsler kunne finde sted af opgaver, byrder, og hvad der ellers lå inden for kommissoriet. Det er det, udvalget har gjort, men det er lige så klart, at det er de politiske myndigheder, landsrådet, de grønlandske kommuner, Grønlandsrådet og til syvende og sidst folketinget, der bestemmer, i hvilken takt denne udvikling skal finde sted.

Tidsplanen er altså stillet op som en mulighed, man kan vælge. Der kan vælges andre muligheder. Mit eget skøn er nok, at tidsplanen er realistisk teknisk. Om den er det politisk, skal jeg vige lidt tilbage for at vurdere i dette øjeblik.

Der har fra to af ordførerne, nemlig hr. Dohrmann og hr. Poul Westergaard, været ytret tvivl om rigtigheden af lovforslaget om den kommunale anlægsskatsfond. Må jeg — for at forklare begrundelsen for dette lovforslag — erindre ordførerne om, at situationen er den, at kommunerne ifølge afgiftsloven får en del af det proventu, der kommer ind i afgifter til den grønlandske landskasse; så vidt jeg husker, er det en tredjedel af dette beløb. Disse pengeoverførsler er forudsat at fortsætte i hvert fald i det første, formentlig også i det andet år, uanset der gennemføres en kommunal beskatning. Begrundelsen for dette er, at vi ingen sikker fornemmelse har af, hvad der er af penge i denne skattelovgivning. Det er derfor, vi i ministeriet har valgt at følge byrde- og opgavefordelingsudvalgets henstilling om ved lov at binde en del af skatteprovenuet i en anlægsskatsfond for dermed at skabe baggrund for en selvfinansiering på længere sigt. Det er altså ikke sådan, at vi ved at gennemføre denne lovgivning binder kommunerne på hænder og fødder. Det, vi gør, er at binde en del af de merindtægter, som de får, uden at der med det samme er lagt beslag på dem gennem forøgede opgaver. Det er altså et forsøg på

[Ministeren for Grønland.]

at løse et indkøringsproblem med vældig mange ukendte faktorer, først og fremmest den, at vi ikke rigtig ved, hvor mange penge disse skatter vil give. Vi har en fornemmelse af, hvad de vil give som helhed, men vi har svært ved at vurdere, hvor meget de vil give i den enkelte kommune. Det er også derfor, vi under forhandlinger, der har været ført i Grønlandsministeriet, og hvor såvel landsrådets forretningsudvalg som repræsentanter for De grønlandske Kommuners Landsforening har været til stede, har diskuteret, om der var behov for yderligere at sikre en jævn fordeling af de penge, som skal kanaliseres ind i disse kommunale fonds.

Jeg vil tillade mig over for udvalget at stille et ændringsforslag til forslag til lov for Grønland om en kommunal anlægsfond, som ligesom skal skrue endnu en sikring i for at tage højde for den situation, at der blev for stor forskel imellem de henlæggelsesmuligheder, som den ene og den anden kommune måtte få, altså forsøge at skabe en udjævning, såfremt det skulle være nødvendigt. Et sådant ændringsforslag vil meget hurtigt fremkomme til udvalget.

Må jeg, med det samme jeg er ved eventuelle ændringsforslag, som allerede har været bebudet over for udvalget, sige, at forudsætningen for forslaget om en revision allerede i 1975-76 for de to af lovforslagenes vedkommende har jo været den samme: at vi ikke kender de økonomiske størrelser, vi taler om. Når vi foreslår en revision allerede i førstkommande folketingsår, efter at skatten er kørt ind, er det for i god tid at kunne overskue, hvad der sker i den indre økonomi i det grønlandske samfund.

Det er min opfattelse, at Grønlandsministeren i august måned 1975, altså når skatten er faldet i 7-8 måneder, bør optage forhandlinger med landsrådet og De grønlandske Kommuners Landsforening om hele den økonomiske situation på baggrund af det, vi da ved, når vi har haft en 7-8 måneders skatteindtægter flydende til kommunerne.

Jeg har også forstået, at det er landsrådets opfattelse, at en sådan generel vurdering af alle problemerne i den grønlandske offentlige økonomi bør finde sted så tidligt

som muligt, og jeg vil gerne understrege, at dette efter min opfattelse bør finde sted i sensommeren 1975, således at folketinget kan få mulighed for at rette disse ting ind, såfremt det skulle vise sig nødvendigt.

Jeg har ikke flere bemærkninger at gøre ud over måske en enkelt. Det blev nævnt af flere ordførere, at det havde været ønskeligt at have en mere håndfast lov — jeg tænker her på lovforslaget om tilskud til Grønlands landsråd og de grønlandske kommuner — med færre forskellige refusionsmuligheder. Det er givet, at når man har valgt, som det fremgår af lovforslaget, at operere med tre forskellige tilskudsformer, skyldes det sagernes karakter. Det skyldes, at hvor man overlader til de grønlandske kommuners administration meget klare og enkle sager, er det gørligt at overflytte dem samtidig med refusion efter objektive kriterier, men hvor man går ind i meget store områder som socialområdet, har vi ikke skønnet det muligt at gå fra et system, hvor landsrådet har været den part, der finansierede det hele, over til at lade kommunerne få en væsentlig indflydelse og samtidig indføre refusion efter objektive kriterier. Der skal dog ikke være tvivl om, at det i hvert fald er min opfattelse, at vi skal, når det er muligt, gå et skridt videre, men vi har altså ikke følt, det var muligt i denne omgang.

Om det forholdsvis beskedne forslag om tilskud til bygdernes etablering af el- og vandforsyning vil jeg sige, at også på dette område kommer der et lille ændringsforslag, som jeg ikke skal redegøre for nu. Jeg skal blot sige til ordførerne, at det er nu ikke så lille en sag, som man gør det til — jeg forstod på hr. Søren B. Jørgensen, at han mente, det var nogle småøre, som hverken ville forslå her eller dér. Jeg tror nok, at der heri vil ligge en væsentlig hjælp til at klare nogle meget ønskværdige foranstaltninger på bygderne, en hjælp, som såvel kommunerne som landsrådet og staten skal bidrage til. Der er i dette lille forslag givet udtryk for en holdningsændring fra Grønlandsrådet såvel som fra Grønlands landsråd og ministeriet over for etableringstilskud til disse områder i bygderne. Jeg går ind i dette med glæde, og jeg tror, det vil være med til at skabe en lykkeligere lokaliseringspolitik, end vi hidtil har haft på disse områder.

[Ministeren for Grønland.]

Må jeg hermed takke for god behandling af lovforslagene og håbe på en hurtig videreførelse af lovforslagene i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til udvalget angående forslag til lov om ændring af lov for Grønland om kommuneskat m. fl. lovforslag. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om en særlig ydelse. (Til visse folke- og invalidepensionister) [af Eva Gredal m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 145) findes i tillæg A. sp. 2539, fremsættelsen i tidenden sp. 3644).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Socialministeren (Jacob Sørensen):

Det lovforslag, fru Eva Gredal m. fl. her har fremsat, går ud på pr. 1. oktober 1974 at udbetale en særlig skattefri ydelse til gifte pensionister med ingen eller kun få indtægter ved siden af pensionen. Som bekendt kommer de fleste enlige pensionister uden ekstra indtægter ikke til at betale skat i 1974. Det skyldes det dobbelte personfradrag, der efter kildeskatteloven skal foretages i deres skattepligtige indkomst inden skatteberegningen. Gifte pensionister får ikke hver for sig dobbelt personfradrag og skal derfor betale skat, selv om de ikke har andre indtægter end pensionen.

Lovforslaget har til hensigt at give de gifte pensionister kompensation for beskatningen af de dyrtidsportioner, der er udløst pr. 1. april 1974. Forslagsstillerne har som baggrund for deres forslag sammenlignet gifte pensionister med enlige pensionister, der af forskellige årsager skattemæssigt er særlig gunstigt stillet. Det ville være lige så rimeligt at sammenligne de gifte pensioni-

ster med andre personer, der har tilsvarende indtægter, og som også betaler skat af deres dyrtidstillæg. Men selv om man går ind på forslagsstillerens tankegang, selv om man kun sammenligner pensionisterne, er der alligevel forskellige skævheder i lovforslaget. Det indebærer f. eks. en forskelsbehandling af samgifte og enlige pensionister med mindre indkomster ud over pensionen. Forholdet er nemlig det, at enlige pensionister også skal betale skat af deres dyrtidsregulering i 1974, blot de har få ekstrairdtægter. Samgifte pensionister med nedsat pensionstillæg stilles derfor efter lovforslaget bedre end enlige pensionister med nedsat pensionstillæg.

Ser man på de gifte pensionister alene, er lovforslaget heller ikke helt konsekvent. Ved en samlet indtægt på lidt over 20.000 kr. kommer den særlige ydelse ikke til udbetaling til et pensionistægtepar, der begge er over 67 år. Er derimod kun manden over 67 år, og er han berettiget til hustrutillæg, fordi hans hustru er mellem 62 og 67 år og ikke pensionist, kan ægteparret have en ekstrairdtægt på nærved 43.000 kr. og dog få udbetalt den særlige ydelse. Der er også andre pensionistgrupper, der betaler skat af deres dyrtidsportioner, selv om de ikke har ekstrairdtægter, f. eks. enlige invalidepensionister med højeste pension. Efter lovforslaget får de ikke kompensation.

Lovforslaget sætter skel mellem pensionister og andre befolkningsgrupper, og det sætter skel mellem pensionisterne indbyrdes. Jeg nævnte før forskelsbehandlingen af samgifte og enlige pensionister med mindre indtægter ved siden af pensionen, og jeg vil gerne understrege, at de fleste pensionister har mindre ekstrairdtkomster.

Gennemføres lovforslaget, vil mange enlige undre sig over, at de ikke skal have kompensation, når ægtepar skal have kompensation. Der er således forskellige skævheder i forslaget. Jeg vil dog gerne medgive forslagsstillerne, at dette område er meget indviklet, og at det praktisk taget ikke er muligt at nå til løsninger, som er retfærdige målt med en millimeterstok. Det er derfor min opfattelse, at man ikke skal gennemføre et lovforslag som det foreliggende, når man alligevel ikke kan nå et tilfredsstillende resultat.

I denne forbindelse synes jeg, det er rig-